

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap
Postboks 2014
3103 TØNSBERG

Deres ref.

Vår ref.
22/6731 - AHO

Dato
11.02.2023

Bruk av midlertidige fartshumper ved akutte hendelser på eller ved veg

Justis- og beredskapsdepartementet (JD) viser til brev 21. desember 2022 fra Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB), der det bes om departementets vurdering av om hjemlene for hhv. politiet i vegtrafikkloven § 9 og for brann- og redningsvesenene i brann- og eksplosjonsvernloven § 12 er dekkende for bruk av midlertidige fartshumper i forbindelse med ulykkeshendelser på eller ved vei.

Spørsmålet er oppgitt å ha aktualitet i forbindelse med et pågående arbeid med en nasjonal veileder for sikkerhet ved akutte hendelser på eller ved vei, som utarbeides av en arbeidsgruppe med representanter fra DSB, POD, Hdir, nødetatene, Statens vegvesen og Bransjeutvalg for bilberging.

Departementet vil innledningsvis gjøre oppmerksom på at vegtrafikkloven sorterer under Samferdselsdepartementet, mens brann- og eksplosjonsvernloven hører inn under JD. JD vil likevel knytte kommentarer til begge lovene, men slik at hovedvekt vil bli lagt på spørsmålet om rekkevidden av brann- og eksplosjonsvernloven § 12. I den grad arbeidsgruppen har behov for ytterligere kommentarer til vegtrafikkloven § 9, vil Samferdselsdepartementet være rette adressat.

1. Spørsmålet om vegtrafikkloven § 9 gir hjemmel for politiet til å bruke midlertidige fartshumper ved ulykkeshendelser på eller ved vei

Vegtrafikkloven § 9 har følgende ordlyd:

«Politiet kan regulere trafikken slik forholdene i hvert enkelt tilfelle krever det, og kan herunder fravike det som er fastsatt i eller i medhold av §§ 4, 5, 6, 7 og 8. Politiet kan også som ledd i trafikkregulering helt eller delvis sperre en vegstrekning for et kortere tidsrom.»

Enhver plikter straks å rette seg etter de påbud og forbud om regulering av trafikken som politiet gir muntlig, eller ved tegn, skilt, signal eller på annen måte.»

Trafikkregulering vil omfatte arbeidet for å oppnå en sikker og effektiv trafikkavvikling. Av lovens forarbeider (Ot. prp. nr. 23 (1964 – 1965) Om vegtrafikklov) side 59 - 60 fremgår blant annet følgende:

«I likhet med andre land er det i Norge politiet som har den daglige oppgave å regulere trafikken. Politiet må da også ha myndighet til å kunne gjennomføre denne oppgave selv om dette i visse tilfelle kan komme i strid med gjeldende bestemmelser ellers. Det er imidlertid en selvsagt forutsetning at når politiet gjennomfører slik regulering, må det skje under iakttagelse av alle hensyn til trafikksikkerheten, slik at uhell unngås.»

.....

«Politiets regulerende myndighet er ikke begrenset til å gjelde et enkelt kjøretøy eller en enkel trafikant. Trafikkregulering er et vidt begrep, som omfatter hele arbeidet for å få en rask, effektiv og sikker avvikling av trafikken, både når det gjelder den trafikk som er i bevegelse og den stillestående trafikk, f.eks. ved å tillate stans eller parkering på steder hvor slikt ellers ikke ville vært tillatt. Man tar sikte på at uttrykket også skal omfatte trafikkdirigering, eller den «manuelle» utførelse av trafikkontroll som den enkelte politimann eller patrulje utfører, for eksempel ved vegvising, leding av trafikken i flaskehals og vegkryss, ved trafikkuhell eller når kjøretøyer har fått motorstopp, så vel som egentlig regulering, dvs. bruk av omkjøringsveger på grunn av stor trafikk, fastsettelse av kolonnekjøring eller utnyttelse av de forskjellige kjørefelter, - f.eks. ved hindringer som gjør at trafikken ledes over i motsatt kjørebane, og lignende tiltak.»

.....

«Politiet må på sin side etter proposisjonen § 9 kunne sperre vegen når det f.eks. har skjedd et trafikkuhell, ved prosesjoner, kjøring med militærkolonner, og ved tungtransport eller lignende tiltak.»

Vegtrafikkloven § 9 hjemler således en rekke ulike trafikkregulerende tiltak som politiet kan iverksette. Bestemmelsen angir at politiet kan regulere trafikken «slik forholdene i hvert enkelt tilfelle krever det». I dette ligger det at reguleringen må være proporsjonal, slik at det bare er nødvendig regulering og regulering i nødvendig utstrekning som er hjemlet i bestemmelsen.

Bestemmelsen angir eksplisitt at politiet, som ledd i trafikkregulering, helt eller delvis kan avsperre en vegstrekning for et kortere tidsrom. Som det fremgår av lovens forarbeider vil politiet i medhold av bestemmelsen f.eks. kunne sperre veien når det har skjedd et trafikkuhell. En fortsatt åpning av kjørefelt, men med redusert fart som følge av fartshumper, vil være et mindre inngripende tiltak enn en total avsperring av trafikken. Det synes derfor klart at også slike mindre inngripende tiltak vil ligge innenfor lovens bestemmelse. Denne tolkningen samsvarer også godt med forarbeidenes eksemplifisering av mulige trafikkregulerende tiltak.

Trafikantene har en ubetinget plikt til å følge de anvisningene som politiet gir med hjemmel i vegtrafikkloven § 9. Etter det opplyste vil varsel om fartshumper bli skiltet med fareskilt 109 (fartshump) og underskilt 804 (utstrekning) og dermed være omfattet av opplistingen i vegtrafikkloven § 9 andre ledd. I tillegg vil de fysiske fartshumpene innebære et påbud om lavere fart, og slik sett utgjøre en trafikkregulering som etter vegtrafikkloven § 9 andre ledd har skjedd «på annen måte».

2. Spørsmålet om brann- og eksplosjonsvernloven § 12 gir hjemmel for brann- og redningsvesenene til å bruke midlertidige fartshumper ved ulykkeshendelser på eller ved vei

Brann- og eksplosjonsvernloven § 12 regulerer brannsjefens fullmakter ved brann og andre ulykkessituasjoner, og angir blant annet at leder av brannvesenet har ordensmyndighet inntil politiet kommer til stedet.

I politiets fravær trer således brann- og redningsvesenet inn i rollen som stedfortreder på skadestedet, slik at nødvendige tiltak kan iverksettes for ivaretagelse av liv, helse og sikkerhet.

Forarbeidene til brann- og eksplosjonsvernloven (Ot.prp. nr. 28 (2001 – 2002) har begrenset omtale av bestemmelsen, men angir at bestemmelsen i stor grad viderefører bestemmelser om brannsjefens fullmakter i den gamle brannvernloven. For forståelsen av bestemmelsen er det derfor relevant å se hen til forarbeidene til lov om brannvern (Ot. Prp. nr. 43 (1986 – 1987). Av særmerknaden til § 20 i denne loven fremgår følgende:

«Denne bestemmelsen er ny og en følge av brannvesenets utvidede oppgaver. I og med at brannvesenet nå får utrykningsplikt til andre akutte ulykkessituasjoner enn brann, vil det være naturlig å anta at brannvesenet i mange tilfeller vil være første innsatsstyrke som kommer frem til ulykkesstedet. Det er da nødvendig at brannsjefen har ordensmyndighet og skadestedsledelse inntil politiet er kommet tilstede.»

For å kunne fylle denne stedfortrederrollen er det blant annet nødvendig at representanter for brann- og redningsvesenet innehar nødvendige fullmakter for å kunne ivareta hensynet til liv, helse- og sikkerhet, inntil politiet ankommer skadestedet. Disse formålsbetraktningene tilsier at leder av brannvesenet etter forholdene må anses å tre inn i de samme fullmaktene som tilligger politiet etter vegtrafikkloven § 9, herunder trafikkregulering for sikring av skadestedet.

For forståelsen av begrepet «ordensmyndighet» er det også relevant å se på hvilket innhold dette begrepet er tillagt i tilgrensende lovgivning. Av sivilbeskyttelsesloven § 4 første ledd bokstav e fremgår blant annet at Sivilforsvaret skal ha ordensmyndighet på skadestedet når nødetater tillagt slik myndighet ikke er til stede. Hva som ligger i begrepet «ordensmyndighet» for Sivilforsvaret er nærmere beskrevet i lovens forarbeider, jf. Prop. 91 L (2009-2010) Lov om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret. Av særmerknaden til § 4 (side 80) fremgår blant annet følgende:

«Av første ledd bokstave fremgår at Sivilforsvaret skal lede redningsinnsats og ha ordensmyndighet i situasjoner hvor nødetater tillagt slik myndighet ikke er tilstede. Bestemmelsen korresponderer med en tilsvarende bestemmelse i brann- og eksplosjonsvernloven § 12. Politiet har primært ansvar for skadestedsledelse og leder på vegne av politimesteren/redningsledelsen all innsats på skadestedet. Alt personell på skadestedet er underlagt skadestedslederen. Dersom politiet ikke er på stedet, overtar brannvesenet denne oppgaven inntil politiet ankommer skadestedet. Sivilforsvarets oppgave som leder av innsats på skadestedet inntreffer kun i situasjoner hvor disse etatene ikke er tilstede. Myndighetsutøvelsen i Sivilforsvaret tilligger normalt høyeste befal, eventuelt den som Sivilforsvaret bemyndiger på stedet. Ledelsen skal så vidt mulig utøves i samråd med den operative ledelsen i vedkommende politidistrikt.

Med ordensmyndighet menes bistand for å gjenopprette og opprettholde orden i skaderammede områder, og trafikkavvikling som er nødvendig for å sikre skadestedet. Dette vil blant annet innebære myndighet til å bortvise publikum fra stedet, avsperring av område, trafikkregulering mv.»

Lovens forarbeider angir at regulering av trafikken på skadestedet inngår som del av de fullmaktene som tilligger stedfortredende myndighet (Sivilforsvaret). Det er videre angitt at ordensmyndigheten vil kunne avsperre et område, og i dette ligger det etter departementets syn blant annet en mulighet for å sperre trafikken, dersom dette er nødvendig for å sikre skadestedet. Etter departementets syn er det da naturlig at bestemmelsen også hjemler mindre inngripende tiltak, f.eks. gjennom å holde veibanen åpen, men med redusert fart som følge av utsetting av fartshumper. Lovgiver gir her uttrykk for at bestemmelsen korresponderer med en tilsvarende bestemmelse i brann- og eksplosjonsvernloven § 12. Dette gir støtte for at begrepet «ordensmyndighet» skal forstås likt i de ulike lovene, uavhengig av om det er brann- og redningstjenesten eller Sivilforsvaret som utøver slik ordensmyndighet.

3. Konklusjon

Vegtrafikkloven § 9 og brann- og eksplosjonsvernloven § 12 gir nødvendig hjemmel for bruk av midlertidige fartshumper ved ulykkeshendelser på eller ved vei for hhv. politiet og brann- og redningsvesenet.

Med hilsen

John Arne Gisnås
avdelingsdirektør

Arild Holmsen
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur

Kopi til
Samferdselsdepartementet

Adresseliste
Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap